

Beknopt verslag van de bijeenkomst in het kader van Europa een stap verder op 20 juni 2008, gehouden in de Oude Zaal van de Tweede Kamer

Aanvang 16.30 uur

Voorzitter: de heer Waalkens

Moderator: de heer Doesburg

Verder zijn aanwezig de leden van de vaste commissie voor Europese Zaken: Blom (PvdA), Ten Broeke (VVD), Jasper van Dijk (SP), Ormel (CDA), Peters (GroenLinks) en De Roon (PVV),

en ongeveer honderd belangstellenden.

Agenda

Opening

I. Verantwoording - Terugblik op inspraakbijeenkomst

II. Debat - Iers nee & Verdrag van Lissabon

III. Inspraak - Toekomst EU

Slotwoord

Opening

De **voorzitter** heet alle aanwezigen welkom. Vanmiddag leggen de leden van de vaste commissie voor Europese Zaken verantwoording af van hun politieke keuzen ten aanzien van het Verdrag van Lissabon (VvL). De aanwezigen worden uitgenodigd met elkaar en met de leden van de commissie in debat te gaan over de toekomst van Europa. Moderator Johan Doesburg zorgt voor een goed verloop van het debat.

De heer **Doesburg** geeft een toelichting op het programma en de spelregels. Hij geeft de commissieleden de gelegenheid zich voor te stellen en te vertellen hoe hun fractie heeft gestemd over de goedkeuringswet van het VvL.

I. Verantwoording - Terugblik op inspraakbijeenkomst

De heer **Ten Broeke** (VVD) geeft aan dat zijn partij voor de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Hij constateert dat er veel is gebeurd met de publieke inbreng van de inspraakavonden. De uitbreidingscriteria zijn scherper geformuleerd, waardoor Europa de nieuwe toetreders beter kan absorberen. De herkenbaarheid van de nationale parlementen in de Brusselse besluitvorming moet worden vergroot. De VVD heeft daartoe een "oranje kaart" voorgesteld. De suggestie om het Europees Parlement een initiatiefrecht te geven, is afgewezen.

De heer **De Roon** (PVV) vertelt dat zijn partij tegen de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Hij constateert dat veel burgers vrezen dat Nederland te veel bevoegdheden weggeeft aan het Europees Parlement. De PVV heeft die twijfel verwoord in de Tweede Kamer.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) zegt dat haar partij voor de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Het is duidelijk dat de Europese Unie meer daadkracht moet tonen op het gebied van klimaatverandering. Europa moet democratischer worden en zich een sterke kracht in de mondiale politiek betonen. Deze elementen worden verwoord in het VvL. De rechtsstatelijkheid van de Europese Unie en het verhogen van de slagvaardigheid moeten meer worden benadrukt. GroenLinks heeft de strijd voor een referendum helaas verloren.

De heer **Ormel** (CDA) geeft aan dat zijn partij voor de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Hij constateert een gevoel van onbehagen bij de burgers. Men vraagt zich af hoe men moet omgaan met globalisering, migratiestromen en nieuwe religies. Voor de antwoorden op deze vragen is een sterke Europese Unie nodig. De soevereine lidstaten werken met elkaar samen in een coöperatief verband; daarnaast is de burger ook burger van de Europese Unie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) geeft aan dat zijn partij tegen de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Centraal bij de SP staat dat Europa moet worden gedragen door de mensen. Het draagvlak lijkt echter niet groot te zijn. De reden hiervoor is dat burgers niet goed op de hoogte zijn van de bevoegdheden van Europa. Men kan zich niet herkennen in de maatregelen van Brussel en vraagt terecht om meer duidelijkheid. De vraag is in hoeverre Brussel zich mag bemoeien met ons onderwijs, onze gezondheidszorg en onze volkshuisvesting. De SP heeft zich sterk gemaakt om deze zaken te verduidelijken, maar constateert helaas dat het VvL daarin niet is geslaagd. Spreker pleit voor een nieuw referendum.

De heer **Blom** (PvdA) vertelt dat zijn partij voor de goedkeuringswet van het VvL heeft gestemd. Hij constateert dat de kennis van de burgers over Europa vrij gering is, waardoor ongenueanceerde beeldvorming ontstaat. Men meent dat het VvL niet verschilt van de voorgestelde Europese grondwet. Het kabinet heeft echter weten te bereiken dat in het VvL sprake is van meer democratie en van een sterkere rol voor de nationale parlementen.

De heer **Doesburg** nodigt de zaal uit, te reageren. Hij is primair geïnteresseerd in de vraag of men voldoende is bediend door de Kamerleden.

Inspreker vraagt de heer Ten Broeke of zijn opmerking over het beter absorberen van nieuwkomers te maken heeft met de toetreding van Turkije, dat een overwegend islamitisch land is.

Inspreker vraagt, de garantie dat de criteria stringent worden toegepast.

Inspreker verwijst naar de belofte van de PvdA om een referendum te houden over een nieuw verdrag. Het referendum is er echter niet gekomen.

De heer **Blom** (PvdA) zegt dat de PvdA voorstander van een volksraadpleging is, mits de voorgedragen verdragen een grondwettelijk karakter hebben. Volgens de Raad van State is het VvL geen grondwettelijke verdrag. Overigens heeft 75% van de Ierse bevolking nee gezegd tegen het VvL, ondanks intensieve publiciteit en voorlichting via de media.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) acht het teleurstellend dat de PvdA haar verkiezingsbelofte niet heeft waargemaakt. Dankzij Ierland is een nieuwe situatie ontstaan. Er moet een nieuw debat worden gevoerd, dat wellicht leidt tot een nieuw referendum.

De heer **Ormel** (CDA) is van mening dat de Kopenhagencriteria strikt moeten worden toegepast. Om die reden heeft het CDA destijds tegen toetreding van Roemenië en Bulgarije gestemd. Door het VvL krijgen de Kopenhagencriteria een hogere status. Dat is een van de voordelen van dit verdrag.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) merkt op dat de Europese grondwet is afgewezen door de bevolking. Er is maar één manier om erachter te komen of het kabinet erin is geslaagd met iets beters te komen, dat is het houden van een democratisch referendum.

De heer **De Roon** (PVV) noemt enige cijfers. Volgens een peiling in september 2007 zou 55% van de bevolking "ja" hebben gezegd tegen het nieuwe verdrag. Nu is dat 46%. Op de vraag of Nederland een referendum zou moeten houden, antwoordde 42% ontkennend. Nu is dat 36%. De PVV is voorstander van een referendum. Er is nu een patstelling ontstaan in Europa.

De heer **Ten Broeke** (VVD) beaamt dat nog geen invulling is gegeven aan het absorptie criterium. Het is belangrijk dat dit wordt opgenomen in het VvL. De criteria zullen strikt gehanteerd worden. In het verleden was er sprake van een politieke deal waar landen zich makkelijk onderuit konden wringen.

II. Debat - Iers nee & Verdrag van Lissabon

De heer **Doesburg** vraagt de commissieleden naar hun analyse van het Ierse nee en hun verwachtingen voor de toekomst.

De heer **Ten Broeke** (VVD) legt uit waarom de VVD dit maal tegen een referendum heeft gestemd. Er is tegemoetgekomen aan het nee van de Nederlandse burgers. De zaken waarover men zich in 2005 zorgen maakte, zijn in verbeterde vorm opgenomen in het VvL. De Ieren moeten de tijd krijgen hun nee zelf te interpreteren.

De heer **De Roon** (PVV) vraagt of de heer Ten Broeke weet dat 56% van zijn eigen achterban een referendum wenste.

De heer **Ten Broeke** (VVD) merkt op dat de heer De Roon voortdurend opinie cijfers nodig heeft om zijn mening te bepalen. De VVD bepaalt haar mening in een partijdemocratie. Dit standpunt heeft zij bij herhaling bevestigd.

De heer **De Roon** (PVV) zegt dat het Ierse nee is ingegeven door een lange lijst van redenen waarom men tegen het VvL zou moeten stemmen. De belangrijkste reden is angst voor het weggeven van vetorechten en bevoegdheden aan Europa.

De heer **Blom** (PvdA) noemt enige cijfers. 40% van de Ierse bevolking heeft tegengestemd omdat het geen idee had waarover het ging. 17% stemde tegen omdat het per definitie politici wantrouwt. 10% heeft tegengestemd omdat het de eigen commissaris wil behouden. 8% wil het eigen belastingsysteem beschermen. Dit alles ondanks een grootscheepse campagne van de overheid.

De heer **De Roon** (PVV) beaamt het wantrouwen van de Ierse bevolking. Dit is een goede kans voor Europa om daadwerkelijk een stap verder te zetten in de richting van meer democratie en meer zeggenschap over de voortgang van het proces.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vraagt de heer De Roon of hij kan verklaren waarom 80% van de Ieren die nee hebben gestemd, wel degelijk voor het lidmaatschap van de Europese Unie is en waarom 76% wil heronderhandelen over een beter resultaat. Het VvL is niet dood.

De heer **De Roon** (PVV) verwijst naar het economische voordeel dat Ierland heeft gehad van de toetreding tot de Europese Unie. Hetzelfde geldt voor andere landen. Echter, politieke samenwerking mag niet bij meerderheidsbeslissing worden opgelegd.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) acht het een goede zaak dat Ierland zich heeft kunnen uitspreken. Het is nog te vroeg om af te gaan op de eerste opiniecijfers. De Ierse regering heeft zelf de bevolking negatief beïnvloed.

De heer **Blom** (PvdA) wil niet de schuld geven aan de Ierse regering. De campagne is gefinancierd door een zakenman die er belang bij had dat het VvL geen doorgang zou vinden.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) is van mening dat de Ierse regering daar een simpel antwoord tegenover had kunnen stellen.

De heer **De Roon** (PVV) begrijpt niet waarom GroenLinks voor de ratificatie van het VvL heeft gestemd, terwijl het door haar belangrijke geachte referendum niet heeft plaatsgevonden.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) legt uit dat haar partij het de koninklijke weg had gevonden als het VvL eerst ter advisering aan de bevolking was voorgelegd. Het is overigens niet een zaak van Ierland alleen, maar van de gehele Europese Unie.

De heer **Ormel** (CDA) constateert dat GroenLinks hiermee suggereert dat een referendum niet de koninklijke weg is.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) is van mening dat de nu gekozen weg inderdaad niet koninklijk en zeker niet democratisch is.

De heer **Ormel** (CDA) zegt dat een meerderheid van de Tweede Kamer heeft besloten geen referendum te houden. Dat is een democratische beslissing.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) zegt dat het referendum in 2005 was uitgeschreven door het parlement omdat de burgers daar niet zelf om kunnen vragen. Volgens GroenLinks is er nu een vuil spelletje gespeeld. Nog voordat het initiatief voor een referendum bij het parlement lag, dreigde het kabinet het al af te wijzen.

De heer **Ormel** (CDA) is het hier niet mee eens. Het CDA is een politieke partij die tegen een referendum is. Dat staat in haar verkiezingsprogramma. Hier is geen sprake van vuile spelletjes.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) vraagt zich af waarom nu wordt gezegd dat tegemoet is gekomen aan de bezwaren van de bevolking. Een referendum om dat te peilen, mag immers niet worden gehouden? De SP vindt het onbegrijpelijk dat de minister-president het VvL wil ratificeren ondanks het Ierse nee.

De heer **Ormel** (CDA) vindt het vreemd dat de SP in 2005 niet heeft gereageerd toen Frankrijk nee heeft gezegd.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) zegt dat het referendum in 2005 in Nederland een groot succes was. Het CDA moet zo sportief zijn na dit Ierse nee na te denken over Europese democratie. Een gebrek aan kennis acht de SP een zwaarwegende reden om tegen het VvL te stemmen.

De heer **Blom** (PvdA) stelt dat het referendum in Ierland geen goed idee was, gezien de gebrekkige kennis over dit onderwerp. Overigens is hij van mening dat een referendum over de invoering van de euro in Nederland evenmin positief was uitgevallen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) zegt dat vooraanstaande PvdA'ers geen enkele reden zagen om een referendum te houden. Hij vraagt zich af waarom de PvdA van mening is veranderd.

De heer **Blom** (PvdA) laat zich leiden door een goede afweging en laat zich adviseren door de Raad van State. De PvdA luistert naar alle burgers, maar niet naar loze opmerkingen van de SP. Het nee van Ierland moet worden gerespecteerd. Het VvL is niet dood, maar ligt in de koelkast totdat alle lidstaten het hebben geratificeerd. Ierland moet zelf met een oplossing komen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) vindt dat Europa niet is van een aantal mensen dat in Brussel de regels bepaalt, maar van alle burgers. Waarom gaat de PvdA hieraan voorbij?

De heer **Blom** (PvdA) antwoordt dat zijn partij altijd de solidariteitsgedachte heeft gekoesterd. Zij wil, anders dan de SP, ook de problemen over de grens aanpakken.

Onder leiding van de moderator start een vrij debat tussen de Kamerleden, gevolgd door reacties uit het publiek.

De heer **De Roon** (PVV) memoreert dat hij in de Tweede Kamer heeft gezegd dat de minister-president onfatsoenlijk en ondemocratisch handelt door het tegenhouden van het referendum.

De heer **Blom** (PvdA) stelt dat het houden van een referendum geen deel uitmaakt van het Nederlandse staatsbestel. Nederland heeft een hoge democratische standaard.

De heer **De Roon** (PVV) merkt op dat de Europese politieke elite de negatieve uitslagen van de referenda niet wenst te accepteren. Sarkozy heeft letterlijk gezegd: "The Irish are bloody fools". Het onfatsoen regeert in Europa.

De heer **Ormel** (CDA) merkt op dat er een grote politieke verschuiving gaande is in de wereld. Europa staat voor grote uitdagingen, waaronder de energiecrisis en de klimaatverandering. De soevereine lidstaten hebben gezamenlijk een missie te volbrengen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) noemt dit relevante zaken, waaraan ook zonder het nieuwe verdrag al hard wordt gewerkt. Het CDA moet niet vergeten de mensen erbij te betrekken. Zij vragen om meer uitleg. Daaraan ontbreekt het nog steeds.

De heer **Ormel** (CDA) is van mening dat Europa nog veel beter kan functioneren. De huidige verdragen zijn gebaseerd op het Europa van 15 lidstaten, terwijl het er nu 27 zijn. Volgens het VvL komt er meer invloed voor de nationale parlementen en meer democratische controle. Niet het CDA, maar de SP vergeet de mensen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) wil het publiek duidelijk maken dat er verbeteringen zijn aangebracht. 76% van de Ierse bevolking heeft nee gezegd omdat ze wil heronderhandelen. Wellicht hebben zij een voorbeeld genomen aan Nederland.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) acht het belangrijk dat Ierland de tijd krijgt om een analyse te maken. Alle lidstaten zullen naar een oplossing moeten zoeken. Voor de Europese parlementaire verkiezingen moet er een duidelijk scenario liggen.

Inspreker begrijpt het betoog van de heer Blom niet, die zegt dat de Ieren hebben gekozen terwijl zij niet weten waarover het gaat. Als Nederland kiest voor de verkiezing van de Provinciale Staten, heeft hooguit 5% kennis van het provinciale programma. Moeten deze verkiezingen worden afgeschaft omdat de burger niet weet waarover het gaat?

Inspreker vraagt naar de democratische consequenties voor de toekomst als het VvL wordt aangenomen. In het Europees Parlement zitten straks 750 personen. Nederland heeft slechts 26 zetels en kan op geen enkele wijze nog invloed uitoefenen.

Inspreker is voorstander van een Europees referendum, te houden op dezelfde dag voor alle Europese burgers.

Inspreker meent dat sommige partijen bang zijn voor de uitkomst van een referendum omdat zij het VvL niet wensen te ratificeren.

Inspreker vraagt zich af hoe de burgers meer betrokken kunnen raken bij het Europees Parlement.

Inspreker heeft de Tweede Kamer vorig jaar namens honderd scholieren een cadeau gegeven in de vorm van de stelling dat de Europese Unie geen superstaat of federaal wangedrocht is, maar een Unie van betrokken burgers en lidstaten. Hij stelt voor dit cadeau door te geven aan de Ieren, zodat zij geen angst meer hoeven te hebben voor het onbekende.

Inspreker is van mening dat het referendum een onvervreemdbaar element in de Europese politiek is. Hij vraagt zich af hoe de Kamerleden dit in de toekomst zien.

De heer **Blom** (PvdA) verwijst naar de opmerking over de verkiezing van de Provinciale Staten. Ondanks de aandacht in alle media is de burger hierin niet geïnteresseerd. Hetzelfde is gebeurd bij het Iers referendum.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) zegt dat het er nu op lijkt dat referenda altijd worden gebruikt door neestemmers. Dat is niet altijd het geval. De macht van Nederland wordt gereduceerd tot 3% en daarom moet zorgvuldig worden omgegaan met de afdracht van bevoegdheden. Met dit verdrag worden nieuwe bevoegdheden naar Brussel overgeheveld. De SP is om die reden zeer terughoudend.

De heer **Ormel** (CDA) is het hier niet mee eens. De Europese Unie bestaat uit een commissie, een parlement en verschillende raden. In een vroeg stadium is controle door het nationale parlement mogelijk. Elk land heeft meer te vertellen dan in het verleden het geval was.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) merkt op dat controle mogelijk is, maar dat dan wel duidelijk moet zijn wat er gecontroleerd moet worden. Toegang tot informatie is nog geen vanzelfsprekendheid. Zij is overigens voorstander van een Europees referendum.

De heer **De Roon** (PVV) acht een Europees referendum een buitengewoon slecht idee. Niemand mag toestaan dat miljoenen Europeanen mee beslissen over het weggeven van een deel van de soevereiniteit en het zelfbeschikkingsrecht van Nederland.

De heer **Ten Broeke** (VVD) is geen voorstander van een Europees referendum. Het Nederlandse parlement had in het verleden niets te vertellen in Europa. Nu is het vanaf het eerste moment mogelijk Brussel op de vingers te tikken. Daarmee is de balans tussen de lidstaten en burgers in evenwicht gebracht.

Quick scan

Tijdens een quick scan stemmen Kamerleden en publiek over negen belangrijke elementen uit het VvL. De vraagstelling bij deze elementen is: is dit een goede zaak of zou dit anders moeten? Zie bijlage.

De heer **Doesburg** benadrukt dat deze stemming niet representatief is. Het is een indicatie hoe het aanwezige publiek over de onderwerpen denkt.

De heer **Ten Broeke** (VVD) is verheugd over de positieve ondersteuning van de meerderheid van het publiek. De veto's zijn van grote waarde bij het verdedigen van het nationale belang. De vraag is dan ook of het verstandig is veto's die te maken hebben met Binnenlandse Zaken en Justitie op te geven. Als je dat echter niet doet, kun je niet samenwerken; als je niet samenwerkt, kun je geen oplossingen bereiken, maar op essentiële terreinen moet een veto tenminste kunnen worden behouden.

De heer **Van Roon** (PVV) is van mening dat met het VvL allerlei bevoegdheden worden weggegeven die Nederland nu als soevereine staat heeft. Nederland moet zelf kunnen beslissen over wat er binnen haar grenzen gebeurt en wie het recht heeft om hier te verblijven.

De heer **Ormel** (CDA) merkt op dat de buitengrenzen van de Europese Unie worden bewaakt tegen illegale vreemdelingen.

De heer **Van Roon** (PVV) vreest dat het Europees Parlement zich gaat bemoeien met asielaanvragen en dat Nederland niet meer zelf mag beslissen op welke sociale voorzieningen asielzoekers aanspraak kunnen maken. Nederland kan verplicht worden asielzoekers uit andere landen op te nemen. De PVV wil vasthouden aan de huidige regel: asielzoekers moeten terug naar het land waarin zij Europa zijn binnengekomen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) klinkt dit als een onzinnig sprookje in de oren en verwijst naar het generaal pardon in Spanje. De PVV wil een eiland van Nederland maken. Wie de asielproblematiek wil oplossen, moet met de overige Europese Unielanden om de tafel gaan zitten.

De heer **De Roon** (PVV) is van mening dat Nederland niet de gevolgen van het Spaanse generaal pardon moet ondergaan. Een illegaal die in Spanje de legale status krijgt, mag die niet automatisch ook in Nederland krijgen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) zegt dat het Europees Parlement richtlijnen heeft vastgesteld en dat illegalen na een lange vreemdelingendetentie kunnen worden uitgezet. Zij mogen niet binnen vijf jaar terugkeren. Het is een verruiming van wat tot nu toe in Nederland mogelijk was.

De heer **De Roon** (PVV) acht het geen goede zaak dat Nederland van Europa afhankelijk is om dat soort beslissingen te nemen. Nederland mag overigens van zijn kant ook geen richtlijnen aan andere landen opleggen.

De heer **Ormel** (CDA) merkt op dat bij het Spaanse generaal pardon een illegaal een legale Spanjaard wordt. Omdat er sprake is van vrij verkeer van goederen en mensen kan hij gewoon naar Nederland komen. Als de heer De Roon tegen een Europese immigratie- en asielregeling is, moet hij een hek om Nederland zetten. Alle economische voorspoed van de vrije grenzen gaat daarmee verloren.

De heer **De Roon** (PVV) is het er niet mee eens dat mensen die in enig Europees land zijn gelegaliseerd, automatisch toegang tot Nederland krijgen. Nederland moet daar zelf over kunnen beslissen. Een hek is niet nodig, maar wel het recht om te controleren wie onrechtmatig in Nederland verblijft.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vindt dat de strijd tegen klimaatverandering een van de belangrijkste doelen van de Europese Unie is geworden. Het wordt gemakkelijker voor het Europese Hof van Justitie om een boete op te leggen als een lidmaat verzuimt een milieurichtlijn om te zetten in nationale wetgeving.

De heer **De Roon** (PVV) wijst op een recente richtlijn, die erop neerkomt dat Europa straks gaat mee beslissen over de kwaliteit van het Nederlandse slootwater. Dit gaat Nederland 1 mld. per jaar kosten. De PVV vraagt zich in gemoede af waarom de Scandinavische landen, Griekenland of Bulgarije moeten meebeslissen over de kwaliteit van Nederlands slootwater.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vindt dit juist een goed voorbeeld. Water moet internationaal worden aangepakt. Nederland vangt alle vervuiling van de overige Europese landen op via de Rijn. De kwaliteit van het water is een gezamenlijk proces en daar hoort ook het slootwater bij.

De heer **Ormel** (CDA) is verheugd dat de meerderheid van het publiek voorstander is van het VvL. Hij somt de voordelen van een kleinere Europese Commissie op. De controle op de Europese Commissie gebeurt door het Europees Parlement, maar ook door de raden. In de raden is iedere lidstaat gelijkkelijk vertegenwoordigd. De Nederlandse minister heeft net zoveel te zeggen als iedere andere Europese minister. De problemen kunnen efficiënter en grensoverschrijdend worden aangepakt.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) pleit voor samenwerking op het gebied van justitie, klimaat, milieu en energie. Er is inmiddels een aantal goede afspraken gemaakt. Als het vetorecht wordt afgeschaft, wordt het een keurslijf en is men verplicht de

bevoegdheid af te dragen. Vrijwillige samenwerking verloopt in de meeste gevallen veel soepeler.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) maakt bezwaar tegen deze opmerking. Als het vetorecht wordt weggegeven, doet een land nog wel mee met de meerderheidsbesluitvorming. De winst is meer democratische controle door het Europees Parlement en door de nationale parlementen. Overigens worden er geen veto's overgedragen op het gebied van klimaat en energie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) stelt vast dat er op dit moment al veel wordt bereikt op basis van vrijwillige samenwerking. Hij vreest dat het VvL de macht van Brussel alleen maar groter maakt.

De heer **Ten Broeke** (VVD) stelt dat de eerste opmerking een fabeltje is. Een land kan zijn burgers niet meer beschermen tegen een aanslag in de metro, zoals in Spanje en in Engeland is gebeurd. Voor maatregelen om dit te voorkomen, is samenwerking met meerderheidsbesluitvorming nodig. De heer Van Dijk moet erkennen dat de cruciale zaken, waarin de Nederlandse cultuur tot uitdrukking komt, in alle opzichten met dit verdrag zijn verbeterd.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) concludeert dat de VVD pleit voor een Europese superstaat. Waar nodig kunnen bevoegdheden worden overgedragen. Het Europees Parlement moet echter niet worden overschat. De kloof tussen deze volksvertegenwoordiging en de bevolking is groot. Er worden 24 talen gesproken en een debat is niet mogelijk.

De heer **Ten Broeke** (VVD) zegt dat om die reden nu eerst de nationale parlementen aan zet komen. De SP heeft geen enkele verbetersuggestie gegeven en kan alleen maar nee zeggen. De kiezer wordt in de maling genomen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) merkt op dat de SP vanaf de dag na het referendum in 2005 heeft gepleit voor een brede maatschappelijke discussie. Die is er niet gekomen omdat de coalitie dat niet wilde. Het is juist de VVD die de kiezer in de maling neemt met een ongeloofwaardig en inconsequent verhaal waarom er geen referendum moet komen.

De heer **Ormel** (CDA) zegt dat de Europese Unie veel goeds heeft gedaan voor met name de nieuwe lidstaten. Hij vraagt zich af waarom de SP zich zo elitair en nationalistisch opstelt.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) stelt nogmaals dat de SP een groot voorstander is van Europese samenwerking. Er zijn inderdaad grootse prestaties geleverd door Europa. Nu krijgt Ierland de kans zich uit te spreken en zegt het "nee". Hij betreurt het dat het CDA daaraan voorbij wil gaan.

De heer **Blom** (PvdA) stelt vast dat samenwerking tussen de SP en PvdA op het gebied van buitenlands beleid niet mogelijk is. Op het moment dat duidelijk is wat de nationale bevoegdheden en de Europese bevoegdheden zijn, is het logisch dat met een meerderheidsbesluitvorming wordt gewerkt. De afbakening tussen beide taken moet echter op een goede manier worden geregeld. Dat is met het VvL gebeurd. Door het vasthouden aan het vetorecht wordt de democratische besluitvorming in Europa gefrustreerd.

De heer **Doesburg** geeft het publiek de gelegenheid tot reageren.

Inspreker schaamt zich voor de inbreng van de PvdA. Als de heer Blom de folders van de SP had gelezen, had hij dit nooit gezegd.

Inspreker is op grond van feitelijke ervaringen van mening dat de Europese Commissie zeer slecht functioneert.

Inspreker acht Europese samenwerking op het gebied van energie van groot belang.

Inspreker verwijst naar een rechtszaak van het Europees Parlement tegen de Europese Commissie die werd beoordeeld door het Hof van Justitie. Hij vraagt zich af waar de scheiding van de drie machten in Europa is gebleven.

Inspreker betreurt het dat Europa niets te zeggen heeft over het conflict in het Midden-Oosten of over een raketschild in Polen, terwijl de consequenties daarvan groot kunnen zijn. Hij pleit voor een krachtiger buitenlandbeleid.

Inspreker vraagt hoe een land op de lange termijn zijn eigen identiteit behoudt als belangrijke beleidszaken door Brussel worden uitgevoerd. Zij vreest dat de verschillende culturen in Europa zullen verdwijnen.

Inspreker meent dat er nog veel onduidelijkheid bestaat over de gevolgen van de invoering van het VvL. Wat gebeurt er als Euregionaal wordt ingegrepen?

De heer **Ten Broeke** (VVD) is het eens met de opmerking over samenwerking op energiegebied. De energieonafhankelijkheid is cruciaal voor de toekomst van Nederland. Hij wil over de rechtszaak tussen het Europees Parlement en de Europese Commissie nadere informatie inwinnen. De vrees, de eigen identiteit te zullen verliezen, is in 2005 de belangrijkste reden geweest om nee te zeggen. Om die reden heeft de VVD de "oranje kaart" ingesteld en in eigen huis de procedures aangescherpt.

De heer **De Roon** (PVV) acht de "oranje kaart" een wassen neus. De Europese Commissie kan na een eventuele heroverweging de nationale parlementen nog altijd negeren. Het VvL negeert de corruptie en fraude binnen de Europese Commissie. De accountants weigeren al twaalf jaar cijfers te overleggen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) merkt op dat met het VvL energiebesparing en duurzame energie gestimuleerd worden. Succes hangt echter af van de mate waarin de lidstaten bereid zijn hieraan mee te werken. Nederland geeft blijkbaar de voorkeur aan bilaterale contracten met Rusland voor energietoelevering. Het VvL biedt de instrumenten voor een krachtiger buitenlandbeleid, met minder inmenging van de Verenigde Staten.

De heer **Ormel** (CDA) heeft in zijn functie als voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken contacten met Israël en de Palestijnen. Zij geven aan een sterk Europa nodig te hebben. Hetzelfde geldt voor Azerbeidzjan, een land vol olie, dat zich op de Europese Unie wil richten en niet op China, India of Rusland. Wat de identiteit betreft, merkt hij op dat Nederland een Europese identiteit krijgt, maar daarnaast de eigen identiteit behoudt.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) stelt dat de Europese democratie enigszins zou kunnen worden verbeterd met het VvL, maar desondanks uiterst gebrekkig blijft. De constellatie van Commissie, Raad en Parlement is moeilijk uit te leggen aan de burger. De SP gelooft in pluriformiteit en diversiteit.

De heer **Blom** (PvdA) gelooft niet dat een Europees boek met spelregels kan leiden tot een identiteitscrisis. In een uitdijend Europa wordt de behoefte aan een eigen identiteit en cultuur alleen maar groter. Hij verwijst daarbij naar zijn eigen Zeeuwse identiteit, die in de loop der eeuwen, ondanks sterk veranderde leefomstandigheden, niet is veranderd.

III. Inspraak - Toekomst EU

De heer **Doesburg** vraagt naar de mening van het publiek over de toekomst van de Europese Unie. Dit onderdeel is uitgesplitst in drie thema's.

a. Heeft de Europese Unie een nieuw verhaal nodig?

Inspreker pleit voor de oprichting van een werkgroep, die het gevoel van onbehagen bij de burger moet wegnemen en meer duidelijkheid moet scheppen.

Inspreker meent dat het Ierse nee niet mag worden genegeerd en dat ook in Nederland een referendum moet worden gehouden.

Inspreker vraagt politici eerlijk te zijn en de burger goed uit te leggen waarom hun partij voor of tegen het weggeven van het vetorecht is.

Inspreker is van mening dat Europa een nieuw elan nodig heeft. Het is niet meer "Wij, Nederland", maar "Wij, Europa".

Inspreker meent dat het nieuwe verhaal er al is. De Europese Unie is opgericht vanuit de wil, oorlogen te voorkomen. Daaruit is een organisatie ontstaan waarin burgers en staten samen opereren. Dat is uniek in de wereld.

Inspreker hoopt vurig dat het VvL spoedig van kracht zal worden.

Inspreker meent dat een nieuw verhaal niet nodig is, maar dat het bestaande verhaal beter gecommuniceerd moet worden.

Inspreker verwacht in de toekomst massa-immigratie naar Europa. De veiligheid van Europa kan alleen worden gewaarborgd met een sterk, gezamenlijk beleid.

b. Moet er een einddoel voor de Europese Unie zijn en wat moet het einddoel zijn?

Inspreker is voorstander van samenwerking op het gebied van energie, maar tegenstander van het opgeven van het vetorecht. Het immigratiebeleid en Justitie moeten niet veranderen.

Inspreker is van mening dat Europa uiteindelijk een federale staat moet worden.

Inspreker denkt niet dat Turkije deel moet uitmaken van de Europese Unie.

Inspreker stelt voor het aandeel van de markt en de overheid ter discussie te stellen. Hij vraagt zich af waar de scholen van worden betaald. Welke maatschappij staat de Europese burger voor ogen?

Inspreker is voorstander van een federale staat, maar stelt voor een pas op de plaats te maken. Het begrip over het VvL moet eerst worden vergroot.

Inspreker vraagt zich af of de nieuw aan te stellen hoge vertegenwoordiger voor buitenlands- en veiligheidsbeleid de president van Europa moet zijn, of de onafhankelijke voorzitter die de Europese staten samenbindt. Voorts is hij van mening dat Europa een invloedrijk orgaan is in de wereld.

Inspreker meent dat Europa het einddoel al heeft bereikt en met het VvL aan een nieuw begin staat.

Inspreker constateert dat de heren Ten Broeke, Ormel en Blom zeggen dat het nieuwe verdrag beter is dan de grondwet. Er ligt iets anders dan de grondwet voor, omdat er nee is gestemd. Waarom zijn de heren zo nationalistisch en gunnen zij de leraren hun succes niet?

Inspreker zegt dat Europa zich offensief en innovatief moet opstellen ten aanzien van de problemen rond energie en klimaatverandering. Het Europese economische model, waaraan een sociale kant en een milieukant zit, moet verder worden uitgebouwd.

Inspreker meent dat het woord "einddoel" verkeerd is. Het suggereert dat Europa dan klaar is, maar de wereld is constant in ontwikkeling. Het doel is nu meer informatie over het VvL te verstrekken.

Inspreker stelt voor meer aandacht te schenken aan de mobiliteit van mensen binnen Europa. De economische groei komt vanzelf, als mensen in de gelegenheid worden gesteld om zonder dubbele belastingen of successierechten te verhuizen binnen Europa.

c. Wat leeft er nog meer onder het publiek?

Inspreker stelt voor meer aandacht aan het milieu te besteden.

Inspreker is benieuwd naar de uitwerking van de parlementaire samenwerking in het kader van de "oranje kaart". Er is een aantal moties aangenomen over het parlementaire voorbehoud en het instemmingsrecht. Hoe wordt dat vormgegeven?

Inspreker vraagt waarom men niet gaat proberen Afrika bij Europa te trekken. Vroeger is het immers indirect Europees geweest?

Inspreker heeft een vraag voor de heren Ormel en Blom. Zij zijn voorstanders van nieuwe bevoegdheden op het gebied van energie. Waarom hebben hun fracties dan een motie ingediend in de Eerste Kamer, waardoor de splitsingswet niet wordt uitgevoerd?

Inspreker is van mening dat Europa in de toekomst afstand moet doen van zijn kernwapens.

Inspreker vraagt om meer helderheid over de nationaliteit van kinderen van ouders met een verschillende nationaliteit.

Inspreker meent dat het nog altijd ontbreekt aan inspraak van burgers. De heer Blom heeft gezegd dat Europa het vierde huis is, naast de drie andere. In dat vierde huis ontbreekt de interne democratie. Er moet een grondwetgevende vergadering worden gekozen. Het ontwerp van de grondwet moet in een Europees referendum aan alle burgers worden voorgelegd. (Applaus)

Inspreker vraagt aandacht voor de consequenties die sommige maatregelen kunnen hebben voor individuele burgers. Zij verwijst naar de mensen die hun banen verliezen aan de Polen en voor wie niets wordt gedaan. (Applaus)

De heer **Blom** (PvdA) vindt het enigszins vreemd om met een nationale identiteit zitting te nemen in een Europees parlement. Het zou beter zijn om daar met een politieke ideologie te zitten. De Europese Commissie moet dan op een andere manier met haar verantwoordelijkheden omgaan. De politieke verschillen binnen Europa moeten duidelijk zichtbaar worden gemaakt. Deze zijn nu nog te diffuus. Hij verwijst naar de verschillen tussen de Waalse socialisten en de PvdA in Nederland.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) gaat in op de vraag waarom Afrika geen lid wordt van de Europese Unie. De wereld is inderdaad groter dan Europa. Hij is tegen blokvorming. Men moet proberen zich internationaal te oriënteren.

De heer **Blom** (PvdA) verwijst naar de stroperigheid van de Verenigde Naties. Men werkt daar nog met het consensusmodel. Iedereen moet het eens zijn met elkaar en daarom gebeurt er vaak helemaal niets. Dit is het ultieme bewijs waarom men in Europa het vetorecht moet opgeven.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) is het daarmee eens, maar dat moet gebeuren met geduld en debat, met informatie én met mensen. Hij betreurt het daarom dat de PvdA geen referendum meer wenst.

De heer **Blom** (PvdA) zegt dat dit goed klinkt, maar dat de solidariteit van de SP helaas ophoudt bij de grens. Als de Verenigde Naties met meerderheidsbesluitvorming gaan werken, kunnen zij meer problemen oplossen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) wil graag streven naar samenwerking op wereldformaat. Een grondwet of het afschaffen van het vetorecht sluit hij niet bij voorbaat uit. Het moet echter niet te snel gaan. Dit is het Europa van de vrije markt en van opgelegde liberalisering, waar mensen zich niet in herkennen. Nederland heeft niet veel in te brengen.

De heer **Blom** (PvdA) vindt het vreemd dat de heer Van Bommel (SP) heeft gezegd dat de vrije markt een van de verworvenheden van de Europese Unie is. De heer Van Dijk zegt nu precies het tegenovergestelde.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) is van mening dat Europese samenwerking op economisch gebied inderdaad een verworvenheid is, maar daarvoor zijn geen grondwet en megaverdragen nodig. Een lidstaat moet zich kunnen verweren tegen al te grote economische dictaten.

De heer **Blom** (PvdA) zegt dat de zogenaamde afbakening van de eigen economische activiteiten binnen het VvL plaatsvindt. Het is een extra reden om voorstander te zijn.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) is van mening dat dit verdrag weinig oplost. Er komt meer macht voor schimmige Brusselse instituties en minder macht voor mensen.

De heer **Ormel** (CDA) ziet het als zijn missie, Nederland een stap te laten zetten in het belang van de volgende generatie. Hij vindt het nodig dat Nederland voortgaat in deze geopolitieke, snel veranderende wereld. Europa schrijft op dit moment geschiedenis en is bezig met een uniek experiment. De Europese Unie is een samenwerkingsverband van soevereine lidstaten, waar de hele wereld jaloers op is. Hij is te allen tijde bereid tot het geven van volledige informatie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) wil het exacte standpunt van het CDA vernemen. Ierland heeft het VvL verworpen en Tsjechië twijfelt nog. Wil het CDA het verdrag toch aannemen?

De heer **Ormel** (CDA) merkt op dat de Europese Unie, inclusief Ierland en Tsjechië, heeft besloten dat het ratificatieproces moet doorgaan. Ierland krijgt een time-out tot oktober 2008. Het CDA hoopt dat Ierland alsnog het VvL ratificeert.

De heer **De Roon** (PVV) zegt dat de elite, dat wil zeggen een aantal regeringsleiders, inderdaad heeft besloten dat het ratificatieproces moet doorgaan. Hij vraagt zich echter af hoe de burgers daarover denken.

De heer **Ormel** (CDA) zegt dat de Europese regeringsleiders te rade zijn gegaan bij hun parlementen. Een ruime meerderheid van het Nederlandse parlement heeft de inzet van de Nederlandse regering gesteund.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) is het eens met de opmerking van de heer De Roon. Hij acht het volstrekt ongeloofwaardig dat het CDA hoopt dat Ierland het VvL alsnog overneemt.

De heer **Ormel** (CDA) merkt op dat het hier gaat om een identiteitsprobleem.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) constateert dat de wereld twee modellen kent: het model van de oorlogvoerders, gedomineerd door de Verenigde Staten, en het zachte model, gedragen door Europa. Het gaat in Europa meer om de kwaliteit van leven in plaats van alleen maar geld verdienen. Na de Tweede Wereldoorlog kent het een traditie van vredeshandhaving in eigen huis. De besluitvormingsprocedures zijn echter niet helemaal toegerust voor een uitbreiding van de Europese Unie. Niettemin gelooft zij in dit Europa, dat een waardegemeenschap met duurzame welvaart in de wereld is. (Applaus)

De heer **De Roon** (PVV) vindt dat het verhogen van de economische welvaart van elk land dat van de Europese Unie deel uitmaakt het grote succes van de Unie is. De PVV staat daar achter, maar dat betekent niet dat hetzelfde geldt voor samenwerking op andere beleidsterreinen. Hij is er nog steeds niet van overtuigd dat 26 landen zich moeten bemoeien met de kwaliteit van het Nederlandse slootwater. Als het gaat om het Rijnwater, heeft Nederland slechts te maken met enkele omringende landen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent dat 10% van de rijkdom van Nederland tot stand is gekomen omdat het vetorecht vanaf het eerste moment is opgegeven. De heer De Roon moet bereid zijn het vetorecht bij grensoverschrijdende zaken op te geven. Het VvL maakt het mogelijk Brusselse inmenging in nationale aangelegenheden te weren en om die reden zou hij het verdrag juist moeten steunen.

De heer **De Roon** (PVV) blijft bij zijn standpunt dat de overige lidstaten niets te maken hebben met binnenlandse aangelegenheden.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) is van mening dat landen kunnen toetreden tot de Europese Unie, als zij voldoen aan de Kopenhagencriteria. De PVV wil dat Bulgarije en Roemenië uit de Europese Unie treden. Wil de heer De Roon ook dat Nederland de Europese Unie verlaat?

De heer **De Roon** (PVV) is van mening dat het steeds moeilijker wordt om met 27 lidstaten tot overeenstemming te komen. Landen die niet voldoen aan de Kopenhagencriteria zijn toch binnengesmokkeld. Europa wil zich met steeds meer zaken bemoeien. De besluitvorming vormt steeds meer een probleem. De Europese Unie moet kleiner worden en bestaan uit lidstaten die op hetzelfde niveau opereren. Producten uit Afrika worden momenteel geweerd, omdat de Europese Unie de Franse en Poolse boeren wil beschermen. Als die barrière wordt opgeheven, is migratie vanuit Afrika niet meer nodig.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent dat de heer De Roon zich blijft uiten in algemeenheden. Accepteert hij de consequenties van het vetorecht?

De heer **De Roon** (PVV) zegt dat bij economische samenwerking de welvaart altijd over en weer wordt vergroot. Dat principe kan niet worden getransponeerd op andere beleidsterreinen.

De heer **Blom** (PvdA) merkt op dat in het VvL sprake is van een passerelleregeling waarbinnen Nederland een wens van Brussel kan tegenhouden. Ook is in het VvL geregeld dat Nederland bevoegdheden van Brussel kan terugkrijgen.

De heer **De Roon** (PVV) blijft bij zijn standpunt dat het VvL niet deugt. Hij wil dat alle bevoegdheden weer terugkomen naar Nederland.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent dat het VvL niet dood is, maar wel comateus. Het is essentieel dat elk land zelf uitmaakt of het de ratificatie wil doorzetten. Een referendum mag dat niet dwarsbomen. Hij is van mening dat Europa een ander verhaal nodig heeft.

De heer **Jasper van Dijk** (SP) vraagt of de VVD het VvL wil wijzigen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) wil het Ierse nee respecteren. De Ieren moeten wel de vervolgstap aangeven. Hij sluit niet uit dat het VvL dood blijkt te zijn.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vraagt de heer Ten Broeke naar mogelijkheden om uit deze impasse te komen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) antwoordt dat de oplossing in eerste instantie bij Ierland ligt. Overigens zijn bij het Verdrag van Nice stevige afspraken over het klimaat gemaakt. Ook dit verdrag bevat een passerelleregeling die het mogelijk maakt een aantal zaken te realiseren op een wijze die in het VvL is opgenomen.

De heer **De Roon** (PVV) zegt dat 65% van de achterban van de VVD in september 2007 voor het VvL bleek te zijn. Deze maand is dat nog maar 40%. Blijft de VVD niettemin vasthouden aan haar standpunt?

De heer **Ten Broeke** (VVD) antwoordt dat de PVV haar oordeel baseert op opiniepeilingen. De grote meerderheid van de VVD-kiezers was voorstander van de grondwet én van het VvL.

De heer **Ormel** (CDA) vraagt de heer Ten Broeke het standpunt van de VVD ten aanzien van de toetreding van Turkije tot de Europese Unie toe te lichten.

De heer **Ten Broeke** (VVD) zegt dat Turkije op termijn lid kan worden als het voldoet aan de Kopenhagencriteria en aan het absorptie criterium. Het maakt de VVD niets uit dat in het land overwegend moslims wonen.

De heer **Doesburg** dankt alle aanwezigen voor hun inbreng en geeft het woord aan de heer Waalkens.

De heer **Waalkens** op zijn beurt dankt de heer Doesburg en overhandigt hem een boeket bloemen. Hij dankt het Presidium van de Kamer, dat deze debatten mogelijk heeft gemaakt en de Kamerleden, die zich ondanks hun overvolle agenda vier avonden hebben vrij gemaakt om te participeren in deze verantwoordingsdebatten. Hij dankt tevens het publiek en de kijkers van Politiek24 voor hun deelname resp. aandacht. De verslagen van deze debatten worden op de website van de Tweede Kamer geplaatst.

Sluiting 19.30 uur.

Bijlage: Quick scan Verdrag van Lissabon

Slagvaardigheid

1. Minder veto's.
Voor: Ten Broeke, Peters, Ormel en Blom
Tegen: De Roon en Jasper van Dijk
Stemming publiek:
Voor: een ruime meerderheid
Tegen: 10
Geen mening: 4
2. Een vaste voorzitter voor de Europese Raad.
Voor: Ten Broeke, Peters, Ormel en Blom
Tegen: De Roon en Jasper van Dijk
Stemming publiek:
Voor: de helft van de aanwezigen
Tegen: 12
Geen mening: 3
3. Eén EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken.
Voor: Ten Broeke, Peters, Ormel en Blom
Tegen: De Roon en Jasper van Dijk
Stemming publiek:
Voor: ruime meerderheid
Tegen: ± 10
Geen mening: 1
4. Een kleinere Europese Commissie.
Voor: Ten Broeke, De Roon, Peters, Ormel en Blom
Tegen: Jasper van Dijk
Stemming publiek:
Voor: krappe meerderheid
Tegen: 2
Geen mening: 12

Nieuwe/uitgebreide beleidsterreinen:

5. Nieuwe bevoegdheden op gebied van energie

Voor: Ten Broeke, Peters, Ormel, Jasper van Dijk en Blom

Tegen: De Roon

Stemming publiek:

Voor: ruime meerderheid

Tegen: 2

Geen mening: 7

6. Uitbreiding van bevoegdheden op gebied van Justitie.

Voor: Ten Broeke, Ormel en Blom

Tegen: De Roon, Peters en Jasper van Dijk.

Stemming publiek:

Voor: de helft van de aanwezigen

Tegen: 15

Geen mening: 7

Democratische besluitvorming en controle:

7. Medebeslissingsrecht voor het Europees Parlement flink uitgebreid.

Voor: Ten Broeke, Peters, Ormel, Jasper van Dijk en Blom

Tegen: De Roon

Stemming publiek:

Voor: ruime meerderheid

Tegen: 10

Geen mening: 4

8. Een grotere rol voor nationale parlementen

Voor: alle leden

Stemming publiek:

Voor: ruime meerderheid

Tegen: ± 7

Geen mening: 2

9. Een Europees burgerinitiatief.

Voor: De Roon, Peters, Jasper van Dijk en Blom

Tegen: Ormel en Ten Broeke

Stemming publiek:

Voor: meerderheid

Tegen: 7

Geen mening: 10